

NATUREN FREM I TID

En samtale med to rewilding-biologer

Teksten er et udpluk fra en samtale, der foregik på scenen til Bloom Festival i København i 2023.

Stemningsbillede fra Bloom 2023 i Søndermarken, København. Festival om natur & videnskab. Foto: Malthe Ivarsson

Færøsk får.

På scenen til Bloom Festival 2023 i Søndermarken, København sidder forfatter, Andreas Vermehren Holm, som moderator på en samtale om rewilding. I samtalen er Kolbrún í Haraldsstovu, som er planteøkolog og leder af den botaniske afdeling på Færøernes Nationalmuseum, der står for det første naturgenopretningsinitiativ på Færøerne. Som tredjemand på scenen er Jens-Christian Svenning, der er professor i biologi ved Aarhus Universitet og forsker i makroøkologi. Jens Christian er involveret i flere rewilding-projekter i Danmark og leder af Danmarks Grundforskningsfonds Center for Ecological Dynamics in a Novel Biosphere (ECONOVO) ved Institut for Biologi ved Aarhus Universitet, og desuden medlem af bestyrelsen i Rewilding Europe.

Andreas: Selve ordet rewilding, eller genvildning, som jeg kalder det her, forvandler vores omgivelser for øjnene af os og lader os se, at det, der er øde og livløst, ikke behøver at være sådan. Det er et ord, som forstyrrer vores verdensbillede på forunderlig vis. Jeg har som forfatter, redaktør og forlægger arbejdet meget med spørgsmålet om vores natursyn, og i hvilken grad det betinger vores gøren og laden. Og jeg synes, at det er her, vi skal starte. For hvad er

det, vi ser, når vi kigger os omkring? Når vi ser en pløjemark, ser vi da en landidyl eller et faretruende tab af topjord? Når vi ser vild vegetation, ser vi da et utilgængeligt krat eller en tykning, hvori nogen kan leve? Når vi hører om ulve i Danmark, tænker vi da på noget truende og farligt eller noget, der selv er udsat og under angreb? Jeg er nysgerrig på, hvordan I støder ind i disse problematikker i jeres arbejde, og jeg kunne godt tænke mig at starte ved begyndelsen.

Hvordan startede jeres interesse i genvildning?

Kolbrún: Da jeg studerede biologi på Færøerne, havde jeg en virkelig god lærer, som begyndte at snakke om erosion og overgræsning i vores landskaber, og det var der, at det for alvor gik op for mig, at der var noget galt. Da jeg gik ud fra timen den dag, var jeg forandret. Jeg så ikke vores fantastiske øer på samme måde længere. Der, hvor vi tror, at alt er grønt og godt, er der som regel overgræsset. Inden for genvildning arbejder man med at genintroducere vilde dyr i økosystemerne. Vores får har været i landskabet i hundredvis af år, og spørgsmålet er, hvor meget vores vegetation har ændret sig som følge heraf. Hvad sker der, hvis vi fjerner fårene? Bliver vi nødt

Færøske får græsser i landskabet.

til at sige, at der nu må etableres en balance mellem vores husdyr, som græsser vildt, og vores natur, og vil vi kunne lykkes med at etablere områder, hvor der ikke går dyr.

Jens-Christian: Allerede som barn interesserede jeg mig både for fortidsdyr og den levende natur uden for døren, det har altid været en del af mit liv. Og samtidig interesserede jeg mig også for fremtiden. Disse dobbeltbilleder af naturen, hvor man både ser det, der har været eller kunne være, og det, der er, dem har jeg haft ligeså længe, jeg kan huske. Jeg har altid tænkt på ting, der var engang, og ting fra en fremtid, der engang kunne være. Som teenager læste jeg for eksempel den her bog af Brian Aldiss, *Barnbenet i hovedet* (da. 1971), der handler om en katastrofe i omfang af en tredje verdenskrig, og hvad der skete i England efter det, hvilke dyr, der levede og under hvilke forhold. Og det syntes jeg bare var enormt spændende, så jeg sad og tog noter, og skribede ned hvilke arter, han forestillede sig, der levede og hvordan. Så jeg har altid haft både en fremtidsinteresse og en fortidsinteresse, dengang som barn og som teenager, men det tog jeg med mig.

Hvad betyder 'vild natur', og hvordan kommer vi i gang?

Jens-Christian: Der er mange udlægninger af ordet 'vild', som alle har noget at sige. Den simpleste er jo, at noget er vildt, når det bliver styret af andre processer og faktorer end af os mennesker, men der er mange. I forhold til spørgsmålet om genvildning, så synes jeg, at det er meget vigtigt at overveje, hvordan man kan skabe nogle forhold, der fremmer biodiversiteten i det lange løb, det rigtig lange løb, ellers er det omsonst. Vi kan ikke bevare biodiversiteten i små museumsstykker, så vil den stille og roligt forsvinde og holde op med at fungere, som den skal, så det er et meget vigtigt element at tænke langsigtet.

Når et område skal genvildes, starter man med at definere, at i det her område skal naturen og naturens processer have forrang. Og det er dér, det bliver svært, for der er et væld af andre samfundsinteresserer på spil selv i de områder, vi kalder naturområder, der går ind og styrer forvaltningen af et område. Det kan være kødproduktion, skovhugst eller lignende, så man er nødt til at starte med at definere, at her er det naturen, der har forrang. Og

Vilde bisoner græsser i Almindingen på Bornholm. Foto fra 2013.

dernæst starter man med at kigge på, hvad det er for nogle ting, der mangler, med udgangspunkt i det konkrete landskab. Ofte vil der være dræning i et givent dansk område, så at genoprette hydrologien vil være et vigtigt og typisk sted at starte, for det giver mere variation i fugtighedsforholdene og skaber nogle andre jordbundsforhold, som bidrager til, at der kan være mere biodiversitet, også i det lange løb. Ofte vil der også mangle en funktionel stordyrfauna eller megafauna, som man kalder den, med store græssere. Vi har kron dyr flere steder, men de har ikke den samme funktion som vilde heste, bisoner eller vilde okser, som man også kan kalde dem, altså virkelig store græssere. De fouragerer på en anden måde, og kokasser er levesteder for andre ting, end der kommer ud af en hjort. Man skal faktisk altid forholde sig til, om der er nogenlunde funktionel megafauna i økosystemet, da den for det meste er meget degraderet, når man har defineret arealet, der gerne skal være så stort som muligt. En af de vigtigste sammenhænge inden for økologien er arts-arealsammenhængen, der siger, at jo større areal, der duer til noget for biodiversiteten, desto mere biodiversitet. Det er en grundlov, man ikke kan slippe udenom. Den siger også, at i det lange løb kan

vi ikke bevare biodiversiteten, hvis ikke vi sørger for, at en meget stor del af Jordens overflade har værdi for biodiversiteten. Vi kan ikke bevare Jordens biodiversitet på 10 % af arealet, det kommer aldrig nogensinde til at fungere.

Kolbrún: Jeg er netop hjemvendt fra Skotland, og sidste år var jeg i Island, der jo har mange landskabstyper tilfælles med Færøerne. Det er med til at puste til den forbandelse, det er at gå rundt i den færørske natur og se alt det, vi ikke har. For både i Skotland og Island er de kommet langt videre og har alle de plantearter, som er truede eller uddøde hos os, og jeg mærker både en glæde og et savn, når jeg er vidne til den slags. Men den slags rejser er vigtige, for de giver noget perspektiv.

Genvildning er ikke en rekonstruktionsøvelse

Jens-Christian: Jeg synes også, det er vigtigt at sige, at for mig er genvildning ikke en rekonstruktionsøvelse, der handler om at komme tilbage til noget fra fortiden. For mig er det totalt fremadrettet, og det er det, der gør det spændende at arbejde med. Det handler om, hvordan vi kan få forholdene til at fungere for biodiversiteten fremadrettet, både globalt på Jorden og lokalt, hvor vi end er, alle de vidt

Moskusokser.

forskellige steder, der findes. Det er jo det, der gør Jorden til et fantastisk sted at leve. Prøv at forestille jer at leve på Mars, som jo er en død planet (evt. med undtagelse af noget mikroskopisk liv). Jorden er levende, og det er det, der er fantastisk at arbejde med, nemlig de forhold, der gør den levende i et fremadrettet perspektiv. Man kan ikke arbejde med noget mere meningsfyldt, synes jeg. Det man kan lære af at kigge tilbage i tiden, det er at forstå hvilke forhold, der har frembragt Jordens fantastiske diversitet af liv, og at lære noget om naturens dynamikker, og så bruge denne viden fremadrettet. Og der har naturen jo en kæmpe kraft til at komme tilbage og slå igennem, hvis man giver den muligheden.

Et eksempel, jeg tit tænker på, er, at det jo lykkedes os mennesker at udrydde moskusoksen i hele Eurasien, så den for nogle tusind år siden kun overlevede i Nordamerika, men russerne har så genindført dem rundt omkring i det nordlige Rusland, bl.a. til noget, der hedder Tajmyrhalvøen, hvor de genindførte omkring halvtreds moskusokser engang i 1970'erne, og nu er der titusind. Naturen har det vildeste vækstpotentiale, hvis man skaber de rigtige rammeforhold. Det gør mig glad og optimistisk, at det er sådan. Det er værd at arbejde for.

**Teksten er et udpluk fra en samtale, der blev afholdt på Bloom, København 2023, og er redigeret med henblik på udgivelse.*

Andreas Vermehren Holm
Forfatter, redaktør
og forlægger

